

«Մինչեւ օրս, ասաց նա, Հայաստանից Մոսկւա էին համուժ կոտորածների ու ջարդերի աղետարշ լուրեր: Այսօր այդ ամէնը, իբրեւ մի եպերեւի յուշ, պատմութեան գիրքն ենք յանձնել մենք եւ եկել ենք արդէն ցոյց տալու ձեզ մեր անդուլ աշխատանքի արդիւնքները մշակոյթի եւ արւեստի ասպարիզում»:

Վերջումը խօսեց լուսաւորութեան ժողովրդական նախկին կոմիսար Լոնայարսկին, որ կանգ առաւ սովետական իշխանութեան վարած քաղաքականութեան վրայ ազդալին մշակոյթի խնդրում:

Հայաստանից Ուխտաւորներ մասնակ-

ցելու համար եկել էին՝ 1. Պետական թատրոնը, 2. Պետական կոնսերվատորիայի երգչական խումբը, 3. Հայ աշուղների խումբը, 4. Արմեն-Լինո կազմակերպութիւնը:

Հետեւեալ անգամ՝ մենք վերջին ակնարկներով ցոյց կը տանք, թէ ո՞ր ժողովուրդը ի՞նչ էր բերել ցուցադրելու Ուխտաւորների եւ թէ ի՞նչ նւաճումներ են տեսնել տարբեր ազգութիւններ սովետական իշխանութեան այս վերջին տասնամեակին:

ԿԱՐԷՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մոսկւա

ՆԻԻԹԵՐ 4. ՊՈԼՍՈՅ ԱՇԽԱՐՀԱՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԶԱՄԱՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՒԵՂԻԿ ՍԵՈՒ ՄԸ ՍԿԻԶԲԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Կ. Պոլսոյ Հայերը, իրենց գաղթականութեան սկզբնական շրջանին ընդհանրապէս աստուածամասի եւ եկեղեցատէր կեանք մը վարած են: Օրուան հացը ճարելով ընտանեկան բոյն մը կազմելը իրենց համար կէտ նպատակի ընտրելով, մեծ ճիգերով և վերջին ծայր հնաշուքութեամբ անտեսական վիճակին բարելաւելու աշխատած են:

Ուրիշ կերպ ալ չէին կրնար ընել: Իրենք արդէն բռնի կերպով Օսմանեան մայրաքաղաքը բերուած մարդիկ, կեանքի բո-

լոր գաղնութիւնները ցմրուր քամած, բոլոր յոյսերնին Աստուծոյ եւ անոր պաշտօնեաներուն վրայ դրած էին: Պատրիարքներու իշխանութիւնը շատ մեծ էր այն ժամանակները:

Ասոնք՝ թուրք կառավարութեան յատուկ առանձնաշնորհումներ ալ ստացած էին, իրենց հօտը ուղղակի պատժելու՝ կարգ մը յանցանքներու համար:

Խօսքերնիս մասնաւորապէս ժե.—ԺԶ. դարաշրջաններու վրայ է:

Քանի՜ ընտանիքի պատկառելի հայրեր սա՛ կամ նա՛ պատճառով Փալախայի հարուածները ամենայն հիւսիսամբ ճաշակած

են եւ նոյն իսկ արտորուած, աշխարհի յանգանքներու համար, որոնք այսօր սովորական եւ աննշան գէտքերու կարգ անցած են:

Այս տեսակ միջնորդի մէջ ապրող մարդոցմէ՝ մտքի տգատ արտադրութիւն կարելի չէր ստանալ: Արդէն, գրական կեանք գրեթէ գոյութիւն չունէր այդ միջոցներուն Պոլսոյ մէջ: Գրիչ շարժել գիտցող մարդիկ — «սիրացուններ» եւ եկեղեցականներ — մեծ մասամբ՝ կրօնական ձեռագիրներ, երազահաններ եւայլն ընդօրինակելով կը բաւականանային:

Բայց ժէ. դարը այս կարգուսարքը բոլորովին փոխեց: Պոլսեցեակ Հայերը տնտեսական կացութիւնին բաւական շրտկած ըլլալով, իրենցմէ մաս մը շուտով բիւզանդական շուալ եւ ցափ կեանքին վարժուեցաւ: Մանաւանդ Զուլալեցի վաճառականները, որոնց մասին Գրիգոր Դարանալցին իր ժամանակագրութեան մէջ եւելօք աննպաստ տեղեկութիւններ տուած է:

Այս Զուլալեցի վաճառականները, որոնք պարսկահայատակ Հայեր էին, մասամբ հաւատքնին ուրացան ու տիրող տարրին հետ ձուլուելով տեւտուրի ատակ արին մը ներմուծեցին անոր երակներուն մէջ: Մնացածները՝ պարսկա-թրքական պատերազմներու հետեւանքով կամաց կամաց հեռացան Պոլսէն, ստանց արմատ բանելու, իրենց հետեւեցան Կաֆայեցի, Ազուլեցի, Նախիջեւանցի հարուստ Հայերը ու ասոնց տեղ երեւան եկաւ ուրիշ նոր դատակարգ մը, այն է Ակնցի, Բենիկցի (Բինկեանցի), Ապուշեցի սեղանաւոր եւ վաճառական սերունդը: Այս սեղանաւորները, Տէրութեան աւագանիին, եսարքոսներուն, փաշաներուն, վալիներուն գործառնութիւններուն ընկերակցելով, անոնց խիստ ազդեցիկ պաշտպանութիւնը միշտ վայելեցին: Օրուան Պատրիարքը ձեռքերնուն մէջ խաղալիկ դարձնելով, որոշ բացառութիւններէ զատ, բացէ ի բաց խէնէշ եւ շուալոյ կեանքի մը հեշտութիւններուն անձնատուր եղան առանց ու եւ մէկէ վախճալու:

Ահաւասիկ այս շրջանէն կը սկսի ծագումը աշխարհաբարին քովն ի վեր բուռնող «գրական գոհիկ սեռին» որ տակաւ վայրահաջ, անուանարկիչ եւ հայհոյող գրականութեան մը փոխակերպեցաւ (1840—1866), աստիճանաբար անկումի շրջանը բոլորելու եւ յետոյ անհետանալու համար (1) (1865—1880):

✱ ✱ ✱

Արդէն իսկ ժէ. դարուն կէսէն առիկն (1661—1685) «գոհիկ գրականութեան» նմոյշներուն տեղ տեղ կը հանդիպինք: Այսպէս Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեան (1635—1695) իր «Ստամպուլոյ Պատմութեան» մէջ գետեղած է այսօրինակ պատմուածք մը «Դիպմունք Հրէից հարսին որ գնացեալ ի մանտրան խնդրել զկաթն եւ զկոպի եւ որպէս լինելն նորա» վերնագրին տակ, որուն տեղ յարգելի Տօքթէօր Վ. Բ. Թորգոմեան ուրիշ մը գտած է ձեռագրին մէջ «Այլ իմն բան Հրէի կնոջն քէրայի» մտկադրով: Այս հատուածը բանասէր բժիշկը դուրս ձգած է իր երկասիրութեանէն հետեւեալը ծանօթագրելով.

«Հատորիս սկիզբը գետեղուած բովանդակութեանց ընդհանուր գլուխին մէջ (էջ 2) այս վեցերորդ գլուխին համար գրուած է թէ կը պարունակէ «Դիպմունք Հրէից հարսին, որ գնացեալ ի մանտրան խնդրել զկաթն» եւայլն. սակայն հոս այս գլուխին վրայ այդպիսի բան չէ նշանակուած, ո՛չ ալ գլուխին բովանդակ պարունակութեանը մէջ կը գտնուի այն: Պատմութեան ձեռագիր հաստիքին մէկ ուրիշ տեղը կայ «Այլ իմն բան Հրէի կնոջն քէրայի» վերնագրով մաս մը՝ զոր կ'երեւի թէ ընդօրինակողը դիտմամբ դուրս հանած է գլուխին մէջէն, որովհետեւ խիստ անպատ-

(1) «Հնասեր» կը սխալի. այդ սեռը, եսեմ, մեր մտնուիկն մեկ մասին մեջ արձակով (եւ ինչ արձակով) վերանորոգուած է, եւ ցարդ կը շարունակուի: (Ծ. Խ.)

տան եւ մանաւանդ անբարոյական տրարք մը
կը պատմէ այն: Ընդօրինակչին համա-
կարծիք մնալ ուզելով ես ալ զանց ըրի
գրել հաս այգ կտորը, որուն լեզուն գրեթէ
բոլորովին հրեայերէն է, դիտմամբ գոգ-
ցես, որպէս զի մէջի պատմութեամբ անբարո-
յականութիւնը անհասկանալի մնայ ըն-
թերցողին: (Ազգ. Մատենադարան. ՀԱ., Ե-
րեմիա 25-էջի Բէօմիւրճեան. Սամապո-
լոյ Պատմութիւն. Տօքթ. Վ. Յ. Թորգոմ-
եան. Վիեննա Միտիտարեան Տպարան 1913.
էջ 93—94):

Մէն մի Ամիրայ, ինչպէս գիտենք, իր
հացկատակները, պաշտպանեալ պատուե-
լին եւ մանաւանդ իր «անճշակաւ ուղա-
սուորը» ունէր: Այս վերջինը ամենէն
վատթարն էր. տեսակ մը persona grata որ
ամենուն վրան կ'իշխէր խրոխտաբար. Ա-
միրային հարձեր, մանչեր կը հայթայթէր
եւ ուշի ուշով կը հօկէր, որպէս զի իր տի-
րոջը ցանկութիւնները լիովին կատարուին:

Ահաւասիկ ասանց մէջէն եկած հասած
է շարքը այն վատասեռեալ արարածներուն,
որոնք ընդհանրապէս խնամեալ կողքերով
զարգարուած ձեռագիր մատենաներու մէջ
թիւած են իրենց լած լսիրշ, անբարոյա-
կան պատմութիւնները, սկիզբները թրքե-
րէնով եւ հայերէնով խառն աշխարհաբա-
ռով մը, որ տակաւ բաւական կոկիկ աշ-
խարհաբարի մը փոխուած է:

Հոս պէտք է աւելցնել նաեւ որ Ահնցի
Ամիրաներու դրասէր խառնուածքն ալ քիչ
մը պատճառ եղած է այս տեսակ հաւա-
քածուներու կազմութեան:

Առիթը ունեցած ենք այս ձեռագիր
մատենաներէն մէկ քանի հատը քննելու:
Անշուշտ գեա շատ ուրիշներ կան մատնա-
ւորներու քով պահուած. կաշէկազմ, լա-
յղկուած թուղթի վրայ թուագրեալ էջերով
եւ բաւական վայելուչ գիրերով պատրաս-
տուած. Սալմոսի, Նարեկի մեծութեամբ
հատորներ են ասոնք, այնպէս որ իրենց
դրսերեւոյթէն պատելով ճիշտ կրօնական
գրքերու տարաւորութիւնը կուտան:

Ամիրաներու «թէրէքէ»ներէ մնացած
այս ձեռագիր մատենաները — գէթ իմ տե-
սածներս — «Նախագուռ» եւ «Յիշատակա-
րան» չունին: Ասոնք յայտնի պատճառնե-
րով խնամքով անջատուած վերցուած են
գրքերուն մէջէն:

Իբր նմոյշ — համեմատաբար ամենէն
անմեղներէն — հետեւեալ երկու հատուած-
ները կը ներկայացնենք մեր հետաքրքիր
ընթերցողներուն, չմոռնալով նաեւ շատ զօ-
րաւոր համեմուած բառերը կէտադրու-
թիւններով նշանակելու:

1. — Պիւր առէմ Զատիկին իթում կիւնի
վարըր երէցէ խոստովանել օլուր, հէր կիւնա-
հընը սէօյլէտիքաէն սօնրա տէր քի. «Տէրտէր,
մեղա՛յ, այս պահուցըս ձուկ եմ կերեր, ըստի-
տիա, միտեա եմ կերեր, փափուքեա, չաղա-
նօզ եմ կերեր, այնա՛ եւ միւրէքքէպ պալըդի
եմ կերեր, փութութէդ, սիւլիւնէդ եմ կերեր,
ըհաափօդ եւ փինեդ եմ կերեր...»: Երէց տէ-
տի. «Օրհնած, քիչ մը զլուխդ վեր բեր... դա-
ֆիլ ...ս ալ չուտես»:

2. — Զէմանիլէ պիր իխթիւար երէց վար
իտի պիր կիճէ «Եկեացէ» սէօյլէտիքաէն սօն-
րա եաթաղընէ օթուրուփ աէաի. «Գա՛, երէց-
կին, այեա՛իս մը գինի բեր խմելու յաղա
պտակիմ»: Երէցկին աէաի. «Ծօ՛, մարդ Աս-
տուծայ, չե՞ս վախեր, հիչ «Եկեացէ»էն ետեւ
գինի խմել կ'ըլլա՞յ մի...»: Երէց տէաի. «Հէյ
բոզ, եկու բերանս բանալ մի՛ տար. այս
տղաքս որ եղեր են նէ «Եկեացէ»էն առա՛ջ էր
թէ ետեւ...» (1):

Բ.

Սակայն մեր մասնանշել ուզած գուե-
հիկ գրականութիւնը վերոյիշեալ՝ ուրիշին
չվատող տեսակը չէ: Մեր ցոյց տալիքը,
անճշակաւութեան դպչող, ենթական ան-

(1) Պէտք է հոս ընդհակադրութիւնիս յայտ-
նել գրականա-բանասէր Տիար Պիմէն Դ. Զար-
գարեանին, որ բարեհամեցաւ մեր տրամադրու-
թեան թակ գնիլ իր ձեռագիրներուն նոյս հաւա-
քածուն:

ուսմանը համարժեց անհատականությանը, որ բարեբախտաբար այժմ անհետացած է:

ԺԲ. գարէն մինչեւ ժԺ. դարուն գրեթէ կէսերը (1841) Սկիւտարի «Ճեմարան»-ին խոսովութիւններու եւ պատուելիական հակաճառութիւններու շրջանը պէտք է գալ այս ազատութեան ոտանաւոր գրականութեան «հասուն» նմոյշներուն հանդիպելու համար:

Մեր պրպտութիւններուն շնորհիւ կարելի եղաւ գտնել — ինչպէս իրենք զիրենք կ'անուանեն — այս «քերթող»ներէն մէկը, որուն անունը կարապետ Պապայեան է եւ կեղծ անունը՝ Աբգար:

Միտք Ամիրայի, «Մեծ Աղայ», անձնական ստատուորը եղող այս անձը բաւական թուով «քերթուածներ» ունի ամենավարնոց տեսակէն եւ աշխարհաբար լեզուով: Նախ եւ առաջ Ամիրային տունը վարժապետի պաշտօն վարող Ռուբէն Տաքեսեանի վրան յարձակիլ սկսած է ոտանաւորներով, նախանձելով անոր՝ «Սուրհանդակ» լրագրին մէջ հրատարակած «բարոյախօսական» յօդուածներուն գտած ընդունելութենէն:

Անկէ յետոյ եէկէն Պետրոսի մը, Անգրէաս վարժիչի մը եւ Միտք Ամիրայի «վէքիլ խարճ» Յարութիւնի օձիքներէն կառչած է եւ զանոնք իր վայրահաշուութիւններուն նշաւակ ըրած:

Ստորեւ կը գտնենք իր «գլխա-գործոց»-ներէն իբր օրինակ քանի մը տուն.

... Դիտեմ հիմայ շատ կը ցաւիք,
Սուչը ձերն է, ինչո՞ւ ըրիք,
Պառկած Արսլան կարապետի
Պոչին վրան դուք կոխեցիք:

... Իշտէ ձեզի վաշնադրութիւն,
Սնդրէասդ եւ Յարութիւն,
Խարըշ խարըշ ճակատներնիդ
Կը չափեմ ես անկիւն անկիւն:

Իշտէ գիրս ես գըրեցի,
Իմ գործերս թէրկը ըրի,
Ասկից հաբը գործըս ըլլաք,
Երբ այդ տեղաց ձայն ելլովի:

Կը փգրտեմ, կը փարատեմ,
Պօչսըդ թիւյսիդ արսլան մի եմ:
Այս խօսքերուս մանիա տրվոյ
Բէզէվէնկին վըրան շրոնմ:

Սիրտ առնելու սճով բան մը
Տի գրէի այս անգամը,
Բայց ներսիդիս բըռնկելուն՝
Խայիս ըրի գրիս սճը:

Բըռնկելէս, հէրարէթէս,
Կը մեռնիմ կոր ինքիպագէս:
Դուն Յարութիւն վէքիլ խարճդ
Ծոխ քիչ մը սօլէս սաղէս:

Կարելի չէ ուրիշ կտորներ ընդօրինակել, որովհետեւ ազատ, լիտի սճերով եւ հայհոյութիւններով լեցուն են:

Ուրիշներ ալ կան, ժամանակին «ագգային»ներէն նոյն խոյ ծանօթ մարդիկ, որոնք այս ձեւ գրութիւններ արտադրած են, բայց զգուշութիւնը ունեցած են չստորագրելու զանոնք:

Հետեւեալը Խաչատուր Միտքեանին իբր պատասխան յօրինուած ոտանաւոր մ'է որուն մէջ փոլոցային լեզուով պախարակուած են այն ատենուս ազգին մեծամեծները եւ նոյն խոյ Սաեփաննոս Աղանի Պատրիարքը «Ճեմարան»-ի կոխններուն առիթով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՎՈՒԹԻՒՆ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՅԱՄԻՆ 1841

Պատասխանատուութիւն ընդգէմ Միտքեան Խաչատուրի՝ յումեմնէ երախտաւորէ Ազգասէր Ազգին Հայոց:—

1.— Հայոց ազգը մէկտեղ եկան,
Պայծառութեան լոյս մը գրտան,
Թէ հարցանես ի՞նչ է, պարոն,
Երեւելին այն «Ճեմարան»:

2.— Ասով կ'ըլլայ մարդ բանական,
Պարտաւերով բարւոք ուսման:
Զե՞ս ամաչէր, դո՛ւ ո՛վ թշուառ,
Գուցէ դու ալ եղեր անբան:

3.— Ճարտարապետ քաջ ամիրայն,
Յակոբիկը անոր փեսայն,
Այս երկուքը մէկտեղ դալով
Վրադ փոխեն, աշ չի մընան:

4.— Ամիրաներ թո՛ղ մէկտեղ դան,
Յայտնի է մեզ ի՛նչ աղբ կերան:
Անոր շէնքը չը փըճանար,
Աշխարհի մէջ Հայոց Ազգ կան:

5.— Իսկէնտէրը, քաջ փաստաբան,
Հայոց ազգին եղև պարծան.
Դուն գիտես որ ճարտասան է,
Հատտ ունիս նէ՛ կիրք մէյտան:

(Դիմեալսն իսկեցեւ որ 300ի չափ եւ-
նաճներու գլուխը անցած Պապը Այի կոխեց
եւ բանաւրկուած ընկերներուն ազատ ար-
ձակուիլը պահանջեց անազին աղմուկով եւ
ցոյցերով. յետոյ Օսեան փախած է):

6.— Շատ չը քրշեր անոնք կուզան,
Գաղտնի բաներ յայտնի կ'ըլլան:
Դեւ անօրէն եւ անամօթ,
Զը գիտես ո՛րի՛ Հայոց ազգ կան:

7.— Անհաւատը այն երկանեան,
Անաստուածը ուրացողեան,
Փաշաներուն սուտ զուրցելո՛յ,
Յուզայ եղաւ մեզ մատնութեան:

8.— Ասեր է թէ «Ափուճիս օրթան
«Իննսուն հազար հայ նուֆուս կան,
«Սըխմեմ զանոնք կը մեռցընեմ»,
«Շատ չը խօսին, թող լսու կենան»:

9.— Դու ո՛ր շունն ես, շան որդի շուն,
Ուրացողի, Վասակայ հանգոյն,
Սո՛ւր, թօ՛փ ունիս, թաղաւոր ես,
Այսքան ազգը քենէ վախճան:

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՂԱՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

10.— Դո՛ւ քեզ գիտցիր, թշուառակա՛ն,
Բուրդ խալփախիդ փոխեն օրթան:
Ինքզինքդ մեծցուցեր ես,
Զը գիտես ո՛րի՛ Հայոց ազգ կան:

11.— Փորդ ուռեցած ճանիկ Աղայն,
Աղբով լեցած, հոտած աման,
Դու կ'ասես թէ որը աղջիկներ
Ես կը կարգեմ գնոքա միայն:

12.— Սուտ չեն ատոնք, բոլորը գիտցան,
Աւրած աղջիկներդ Չ՛ի կան:
Անոնց պազին Ալէմտաղի,
Հոն դրած են՝ ողջ կը մնան:

13.— Բաղնիքիդ մէջ անոնք կուզան,
Ոտքդ շփեն չըպըխրդ տան,
Դու գիտես թէ մենք չենք գիտեր,
Ո՛վ անօրէն, ամբարտաւան:

14.— Այն անօրէն Մ. քայէլ աղան,
Մականուշով է փիշմիշեան.
Այս ի՛նչ կ'ըսես, ո՛վ դու տըմարդ,
«Զի տի կապեմ ես ձեմարան»...:

15.— Այն մարդը որ չէ գիտնական
Համն ի՞նչ գիտէ բարւոք ուսման,
Միայն կ'ասէ «գութուշ կալլէ».
Ինչո՞ւ պէտք է քու ամէն բան:

16.— Խապիւղի մեծ կէլկէլ աղան,
Անոր փեսան է Ակսրճան,
Զբխալընը կէնճ չի մընաց
Գաղտուկ գաղտուկ տնեքնին եկան:

17.— Քիչ վախիթ չէ, աղբ մը կերան
Պատխըն տալով տաճկի կնկան,
Ղըրուշը շատ քալեցուցին,
Քէսէներով հաղարական:

18.— Ասոնց հետը Օհաննէս աղան,
Բարունակեան իբր Ամիրայն,
Ինձ հաւատա՛, սուտ չեմ գութեք
Իշտէ ֆէնէքցի . . . . .

(Լուսանցի վրան ծանօթ րնսանիքի մը
սիկնոջ անունը կայ, գոր չեմ ուզեր րնգօրի-
նակել):

19.— Ըճգայիրլեան Մհրաթի աղայն,
Այն չար մարդ չէ, բոլորը գիտցան,
Հայր Յակօրոսը փոխելովը
Եղեւ նոցին համանման:

20.— Զարագէնց այն Պաղտասար աղայն,
Պէյ Օղլուի մեծ Ամիրայն,
Յամ պատ ըրաւ այն մեր ժամուն,
Սիրած կանանց խաթրը չը մնան:

21.— Երեւելին այդ գամբարան,
Շատ ընծաներ կուտայ կնկան,
Պէյ Օղլուի Տէր Ռափայէլը,
Սուտ չեմ գութեք, իշտէ մէյտան:

22.— Այսպէս մարդիկ անաստուածք կան,
Փիշիբիճի Տէր Զաքարիան
Անոր կամքին խիստ մօտիկ է,
Հէլպէթ մէկ օր Աստուծէ գտնան:

23.— Գաղանացեալ Միսաք Աղայն,
Գաղտուկ բանը ելաւ մէյտան,
Կրճեց բրցուց այն դարշելին,
Կէս կրտորր ինկաւ օրթան:

24.— Աշխարհի մէջ շատ մեծ դարման
Մինչեւ հիմայ չէ լավեր շան:
Ինձ հարցունես՝ չունէն ցած է
Այս ըրածը այն բոց կնկան:

25.— Ծեր շրնացող այն Սախայեան,
Ակոսաւը շուն Մարտիրոս աղան,
Ալէմաղի կէս գիշերուն
Գաղտուկ կ'երթայ շիշման կնկան:

26.— Տէյիթէնճին է Բստեփան
Բնկեր կոչված է այն կնկան:
Եթէ կ'ասես՝ սուտ կը գութեաս,
Ալէմաղցի շատ մարդիկ կան:

27.— Ամիրայից այս բաւական,
Բանէս կը մնամ, գործս շատ կան:
Աստուծէ ալ հիշ վախ չունին
Ի մարդկանէ ոչ կ'ամչնան:

Կ. Պոլիս

Գ. ՀՆԱՍԷՐ

(Շաքունակելի)